

**Pr. conf. dr. Emil Cioară,
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop dr. Vasile Coman“,
Universitatea din Oradea**

EPISCOPUL DR. VASILE COMAN AL ORADIEI – MODELUL PĂSTORULUI ȘI IERARHULUI ERUDIT

***Abstract:** During the year of “shepherds of souls”, the present study brings in front of us the bright face of one of the most important hierarchs of the Romanian Orthodox Church of the 20-th century – Vasile Coman, bishop of Oradea. Mot of the Alba land, who studied at the Theological Academy of Sibiu, he pastorates as a priest in Brasov area until 1937; paralleled, he is a professor at the famous “Andrei Saguna” Highschool in Brasov and he got his doctor’s degree in Theology under the guidance of Priest Prof. Dr. Peter Vintilescu in 1947. He was a dean of Brasov and a bishop of Oradea from December 1970 until 1991. He was a great bishop, a speaker of strength, a good, dynamic missionary, and a founder of the theological institutions in Oradea area. He is always remembered by his former disciples and students.*

***Keywords:** bishop, pastoral, mission, parish, diocese*

1. Preliminarii

Cinstirea înaintașilor este o chestiune ce ține de comportamentul normal al ființei umane. Noi toți care trăim pe acest pământ nu putem fi indiferenți față de originea, starea ființială și de conjuncturile creaturale și existențiale care ne înconjoară. Venim în existență prin părinții noștri trupești, ca dar și cu voia lui Dumnezeu, ca apoi să parcurgem în mod firesc etapele vieții în cadrele căreia intrăm în contact cu restul familiei¹, cu semenii și cu firea înconjurătoare. „Fiecare ființă umană este o existență unică și proprie, creată cu un scop, atât în ceea

---

1. Familia extinsă care îi cuprinde, deopotrivă, pe cei vii și pe cei mutați în veșnicie.

ce privește contingența lumii acesteia, cât și raportarea la planul lui Dumnezeu, nu numai în aria existențială umană, dar și în veșnicie². Se poate vorbi de persoane care au constituit adevărate „noduri existențiale”, în perioada în care și-au desfășurat activitatea în această lume³, devenind astfel factori de convergență. O astfel de personalitate providențială și polivalentă a fost și episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei (1971-1992), ilustru ierarh, figură emblematică a bisericii noastre de la „brazda de vest” a țării, cum îi plăcea adesea să spună, pe care dorim să îl evocăm în acest studiu.

2. Episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei (1971-1992).

Repere biografice

Episcopul Vasile Coman s-a născut în ziua întrupării Logosului divin, în 25 decembrie 1912 într-un loc „unde pământul dă mâna cu cerul⁴”, în satul Dealul Călnicului, județul Alba, spațiu binecuvântat de Dumnezeu care a dat Bisericii neamului nostru peste treizeci de preoți, dintr-o familie aleasă, cu nouă copii, din părinții Ioan și Ioana Coman, țărani harnici și deosebit de evlavioși.

Rugăciunile mamei sale l-au însoțit mereu, pe tot parcursul vieții, de la primii pași făcuți la școală și până la demnitatea de arhiereu. Iată cum povestește însuși episcopul Vasile aceste momente din viața sa „Venit pe lume în ziua de Crăciun, ea (mama, n.n.) m-a închinat Domnului. Spunea că aceasta este dorința ei ca pe unul dintre copii să-l facă preot. Doamne, cât s-a mai rugat și cât s-a îngrijit să vadă acest vis împlinit. Ea, cu credința ei, mi-a legat sufletul de cer, de tot ceea ce este înălțător și sublim în viață. Tatăl meu era mai realist. Nu odată mi-a spus să nu umblu cu capul în nori. El m-a legat cu o iubire puter-

2. Pr. prof. univ. dr. Dumitru Megheșan, *Dogmă și misiune în gândirea episcopului dr. Vasile Coman al Oradiei*, în vol. „Episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei – 20 de ani de la înveșnicirea sa”, Ed. Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2012, p. 20.

3. Daniil Partoșanul, *Nodul divin al lucrurilor*, în rev. „Lumina”, 11 martie, 2012.

4. Prof. Alexandru Bașa, *Oameni de seamă ai satului Deal. Vasile Coman, episcopul Oradiei*, în rev. „Credința străbună”, editată de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Alba-Iuliei, nr. 7, iulie, 2010, p. 8.

nică de glia strămoșească”⁵. „Când m-a învățat să trag brazda la plug, mi-a zis: Să privești înainte, altfel nu tragi brazdă bună. Să știi că nu poți fi preot vrednic, dacă nu-ți place munca”⁶. Părinții l-au crescut în spiritul dragostei față de Dumnezeu și de oameni, în spiritul cinstei și al omeniei.

Un alt moment însemnat, petrecut la vârsta copilăriei, l-a trăit pe Câmpul lui Horea de la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, fiind de față, alături de tatăl său, la Marea Adunare Națională care a pus temelile României Mari. Emoțiile acelei zile istorice le-a păstrat vii toată viața, depănându-le peste ani, în 1991, cu multă satisfacție⁷.

Dacă analizăm parcursul vieții sale, putem observa cum episcopul Vasile Coman a urcat, conform expresiei neotestamentare, „din treaptă în treaptă”, începând cu școala elementară și până la cea mai înaltă demnitate sau treaptă a ierarhiei bisericești, aceea de arhiereu, pe binecuvântatele meleaguri ale Bihorului, Sălajului și Sătmarului.

A urmat școala elementară în satul natal, iar cursurile secundare la Liceul „Aurel Vlaicu” din localitatea Orăștie, unde pe parcursul studiilor a fost tot timpul bursier.

Între anii 1930-1934, a urmat cursurile Academiei Teologice din Sibiu (Actuala Facultate de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna”), absolvind ca șef de promoție, cu lucrarea de licență „*Doctrina despre purgatoriu și combaterea ei*”. Ca student s-a bucurat de o pleiadă de dascăli erudiți, cei mai mulți dintre ei distinși licențiați și doctori în teologie ai vestitului centru universitar din Cernăuți⁸.

Mitropolitul Ardealului de atunci, vrednicul de pomenire Nicolae Bălan, remarcând deosebitele aptitudini și calități intelectuale și sufletești ale studentului Vasile Coman, și l-a apropiat, așa cum făcuse și cu alți discipoli valoroși, printre care-i amintim pe: Nicolae Terchilă, Nicolae Colan, Dumitru Stăniloae, Nicolae Popoviciu, Nicolae Neaga,

5. *Ibidem*, p. 8.

6. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Oradea, 1984, p. 531.

7. Pr. Dorel Octavian Rusu, *O viață închinată slujirii lui Dumnezeu și oamenilor dr. Vasile Coman, episcopul Oradiei*, în rev. „Legea românească”, anul XVIII (2007), nr. 2, p. 7.

8. *Ibidem*, p. 7.

Grigorie T. Marcu, Spiridon Cândeș, Liviu Stan, Teodor Bodogae, Nicolae Mladin etc., pe care i-a trimis cu burse mitropolitane la studii postuniversitare în prestigioase centre universitare din străinătate, din dorința de a asigura profesori de elită Academiei de Teologie din Sibiu, dar și de a forma viitori ierarhi de înaltă talie intelectuală și morală⁹.

„În anul 1934-1935 va beneficia de o bursă din partea Arhiepiscopiei Sibiului, la îndemnul mitropolitului Nicolae Bălan și a profesorului rector Nicolae Colan, la Facultatea de Științe Naturale din cadrul Universității din Cluj”¹⁰. Apoi, surprinzător, în ianuarie 1936, își alege făgașul pastorației preoțești căsătorindu-se cu Aurelia Curcubătă, verișoara primară a părintelui Dumitru Stăniloae, care le este și naș de cununie, și cere o parohie mică în munți. Astfel că, la data de 27 februarie 1936 a avut loc hirotonia întru *preot* pentru parohia Șirnea, din Branul de Sus, județul Brașov. Aici va păstori până la data de 1 septembrie 1937. Acest început de drum al misiunii sale preoțești, în acel sătuc mic de munte l-a evocat adesea cu multă duiosie, fiind marcat și profund impresionat de „însemnătatea și rodnicia legăturii sufletești vii și calde dintre păstor și păstoriți”¹¹.

După această experiență, a intrat în învățământ, ca profesor de religie la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, până în anul 1942, când a fost numit preot paroh al parohiei „Sfânta Adormire” din Brașov-Cetate. Între timp, a urmat cursurile Seminarului pedagogic de pe lângă Universitatea din Cluj și a luat examenul de capacitate pentru profesori în 1937, la Iași. Pentru omul, dascălul și preotul Vasile Coman, activitatea la catedră era o slujire sacră, fiindcă modela generații de oameni cu caracter¹². Despre această slujire la catedră amintea: „Am slujit la acest liceu, cel mai vestit din Transilvania, ca la un altar și am avut bucuria să ridicăm acolo o capelă, în care se făcea serviciu religios pentru elevii liceului, care era o școală confesională. Fiind și duhovnicul școlii, aici elevii își făceau rugăciunea de dimineață și de seara și participau

9. *Ibidem*, p. 8.

10. Pr. Liviu Ungur, *Să ne aducem aminte ilustrul vlădică dr. Vasile Coman*, în rev. „Legea românească”, anul XVIII (2007), nr. 2, p. 43.

11. Pr. Dorel Octavian Rusu, *art. cit.*, p. 8.

12. *Ibidem*, p. 8-9; pr. Liviu Ungur, *art. cit.*, p. 43.

în fiecare duminică și sărbătoare la Sfânta Liturghie. De la început am pornit cu convingerea că nu se poate crește o generație de oameni cu caracter fără a avea la temelie învățătura și morala creștină. În același timp, ca profesor de religie, mi-am întărit conștiința că religia și cultura sunt doi factori primordiali ai educației¹³.

În anul 1944, s-a înscris la cursurile pentru doctorat la Facultatea de Teologie din București, obținând în 1947, sub îndrumarea cunoscutului liturgist pr. prof. dr. Petre Vintilescu, titlul de doctor în Teologie, cu teza de doctorat intitulată „*Rugăciunile pentru căpetenia și autoritățile Statului în cultul creștin*”, fiind distins cu calificativul maxim „*Magna cum laude*”¹⁴.

De la 1 ianuarie 1957 și până la alegerea ca episcop, timp de patruzeci de ani încheiați, a fost protopop al Brașovului, perioadă în care a desfășurat o activitate remarcabilă și a acumulat o experiență pastorală și administrativă deosebit de bogată și fructuoasă, pe care o va folosi din plin mai târziu ca ierarh. A condus lucrările de zidire a unui nou și frumos sediu al protopopiatului Brașov și a înființat muzeul primei școli românești din Transilvania de la Biserica din Șcheii Brașovului. A inițiat construirea unei biserici noi în Brașov. A avut succese deosebite în eforturile pentru solidarizarea preoților și pentru pictarea bisericilor în stil bizantin. Paralel cu activitatea bisericească și administrativă, protopopul dr. Vasile Coman a susținut și o continuă lucrare publicistică, prin colaborarea regulată cu studii teologice, predici, recenzii și articole la revistele bisericești ale vremii: *Biserica Ortodoxă Română*, *Revista Teologică*, *Mitropolia Ardealului*, *Telegraful Român*, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, *Mitropolia Banatului*, *Mitropolia Olteniei*, *Studii Teologice*, *Ortodoxia*¹⁵.

„Prețuind după cuviință realizările preotului, profesorului și protopopului dr. Vasile Coman în acest urcuș nu numai profesional ci și cel al personalității sale, pe care părintele Dumitru Stăniloae, un apropiat al sufletului său, l-a remarcat ca un „urcuș în omenie”, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales, după mutarea la cele veșnice a soției sale,

---

13. Revista „Legea românească”, Oradea, an II (1991), serie nouă, nr. 1, p. 5.

14. Pr. Dorel Octavian Rusu, *art. cit.*, p. 9.

15. *Ibidem*, p. 10.

Aurelia¹⁶, în demnitatea de episcop al Oradiei, la 13 decembrie 1970. Cu acest prilej, părintele Stăniloae, în cuvântul său, a sintetizat, după „izvoade” patristice, chipul arhieriei, spunând: „Arhieria înseamnă efortul spre omenia în gradul suprem, efortul spre purtarea maximă a greutăților celor dați în grijă, înseamnă răspunderea supremă față de ei. Episcopul trebuie să dea dovadă de umilință în purtare, statornicie în credință, înțelepciune în cuvinte, dreptate în lucrări, milostivire în fapte, rânduială în obiceiuri, necunoscând să facă rău cuiva și putând să rabde răul făcut de alții, trăind în pace cu frații, iubind pe Dumnezeu din toată inima, neținând la nimic mai mult decât la Hristos, pentru că și El n-a ținut la nimic mai mult decât la noi”¹⁷.

Nou-alesul episcop al Oradiei, dr. Vasile Coman, a fost tuns în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus (la 23 decembrie), și hirotonit în treapta arhieriei la 27 decembrie 1970, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu – unde a fost hirotonit și înaintașul său, episcopul Nicolae Popoviciu. Cu această ocazie mărturisea: „Arhierul se cuvine să aibă o iubire jertfelnică pentru credincioși, să aibă capacitatea de a se dăruia pentru binele lor. El este conducător, dar și prieten; este părinte, dar și frate. Muștră, însă cu blândețe, impune, dar și rabdă, cheamă la sine și mângâie. El este profet, adică vestitor al lui Iisus Hristos ca Mesia, dar și doctor care vindecă sufletul bolnav, salvează pe cei naufragiați și călăuzește pe adevărata cale pe cei rătăciți. Episcopul este chemat să fie modelul de viață arătat de Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. El este chemat să fie izvor dătător de viață spirituală, centru de energie duhovnicească, pregătit să împlinească aspirația sufletului după Dumnezeu”¹⁸.

Instalarea sa ca episcop al Oradiei, a avut loc la data de 10 ianuarie 1971, în Catedrala „Biserica cu Lună” din Oradea, de către ÎPS Nicolae

16. La 17 august 1969, în urma unei îndelungate suferințe, trece la cele veșnice protoprezbitera Aurelia – soția părintelui (n. n.).

17. *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, editat de Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Oradea, 1988, p. 139-140; Pr. Dorel Octavian Rusu, *art. cit.*, p. 11.

18. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, p. 541. La paginile 539-541 ale acestei lucrări, se găsește întreg cuvântul rostit la hirotonia întru arhieriu a dr. Vasile Coman, sub titlul *Păstorul cel bun; vezi și Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*, Oradea, 1988, p. 135.

Mladin, Mitropolitul Ardealului. Dotat cu o dârzenie deosebită și cu un realism echilibrat, episcopul Vasile Coman și-a făcut un plan pastoral, încă de la începutul misiunii sale de arhieru. Atunci la instalarea sa în istoricul scaun al Eparhiei Oradiei a rostit, printre altele: „La începutul păstoririi mele, cel dintâi gând îl îndrept către Bunul Dumnezeu, pe care-L rog să-și reverse mila și harul Său și să mă ajute ca să fiu păstorul cel bun, părintele și fratele iubitor pe care îl așteaptă clerul și credincioșii ortodocși ai Eparhiei Oradiei. Împreună cu Apostolul Pavel mărturisesc că nu printr-o vrednicie deosebită mă aflu în această demnitate, *«ci prin Harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt»* (I Cor. 15, 10). Precum până acum m-am silit să slujesc acestui dar, cu atât mai vârtos de acum înainte mă voi strădui să slujesc cu puteri înnoite pentru binele vremelnic și veșnic al credincioșilor încredințați mie spre păstorire”¹⁹.

Episcopul Vasile Coman a militat pentru înțelegerea corectă a vremurilor și a rolului preoțimii în acest context. „Preotul vremurilor noastre trebuie să fie un preot integralist. Nu poate fi preot numai pe jumătate sau cu intermitențe. El nu poate fi preot numai atâta timp cât este la altar, după cum nu poate să-și limiteze activitatea numai la săvârșirea slujbelor, ci trebuie ca toată viața lui să fie o Liturghie, adică o slujire și dăruire pentru oameni”²⁰.

În cei 21 de ani și jumătate de arhierie ai episcopului dr. Vasile Coman, roadele se pot vedea în toate sectoarele de activitate. A excelat în toate domeniile, atât pe plan pastoral-misionar cât și pe cel social-cultural. Acțiunile și lucrarea episcopului Vasile Coman nu s-au oprit la granița țării, ci s-au răsfrânt și peste hotare. A purtat de grijă, prin încredințare sinodală, Vicariatului Ortodox Român din Ungaria, cu sediul la Gyula. Pornind de la conlucrarea și bunele relații în spirit ecumenic cu celelalte culte pe plan local, a condus cu competență ani îndelungași delegația Bisericii Ortodoxe Române în dialogul ecumenic cu Bisericile Lutherane. A condus, de asemenea, Comisia Sfântului Si-

19. *Ibidem*, p. 553. Fragmentul este luat din lucrarea mai sus menționată, făcând parte din *Cuvântul* la instalarea ca și episcop aflat în întregime la p. 549-554 sub titlul *Poruncă nouă dau vouă „Să vă iubiți unul pe altul”*.

20. Constantin Voicu, în lucrarea: *Prea Sfințitul Episcop Vasile Coman la 75 de ani. Festivitatea omagială dedicată acestei aniversări*, Oradea, 1987, p. 17.

nod care se ocupa de activitatea pastoral-misionară și lupta împotriva prozelitismului sectar²¹.

După schimbarea de regim petrecută în 1989, în anul următor 1990, a reînviat revista bisericească a Eparhiei *Legea românească* și, tot în acest an, a sfințit piatra de temelie a Catedralei celei noi din Oradea, alături de noul arhiereu vicar al Eparhiei, dr. Ioan Mihălțan Crișanul.

Cu un an înainte de mutarea sa la cele veșnice, în 1991, a reînființat Facultatea de Teologie Ortodoxă²² din cadrul Universității din Oradea, prin grija și bunăvoința rectorului de vie memorie, prof. univ. dr. ing. Teodor Maghiar și a părintelui prof. univ. dr. Dumitru Abrudan – fiu al Eparhiei și primul decan al facultății reînființate. Tot în acest an, a făcut demersurile necesare pentru aducerea la Oradea, în cripta Catedralei Bisericii cu Lună, a osemintelor episcopului-martir Nicolae Popoviciu, ilustrul său precursor, dar n-a apucat să vadă împlinirea acestui fapt, pentru că la data de 10 iulie 1992 a fost chemat de Arhiereul cel Veșnic, să liturghisească la altarul ceresc, după 35 de ani de slujire ca preot și 21 de ani și jumătate ca episcop al Eparhiei Oradiei. Slujba înmormântării vrednicului de pomenire ierarh Vasile al Oradiei a avut loc pe data de 14 iulie 1992, într-o zi de marți, în Catedrala Episcopală – „Biserica cu Lună“ din municipiul Oradea, într-o atmosferă profundă de reculegere și sobrietate, fiind prezidată de vrednicul de pomenire patriarhul Teoctist. Sicriul cu trupul neînsuflețit a fost așezat într-o criptă a Bisericii cu Lună, în apropierea osemintelor vrednicului de pomenire episcopul Roman Ciorogariu. Aici vor fi mutate, la scurtă vreme, și rămășițele pământești ale episcopului-martir Nicolae Popoviciu, împlinindu-se astfel *binecuvântata troiță de arhierei*, pe a căror luptă, osârdie și jertfelnicie s-a întemeiat Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei din epoca modernă, cu așezămintele, împlinirile și rânduielele ei fundamentale²³.

21. Pr. Dorel Octavian Rusu, *art. cit.*, p. 14.

22. Actualmente Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop dr. Vasile Coman“.

23. Pr. Dorel Octavian Rusu, *O viață închinată slujirii lui Dumnezeu...*, în rev. „Legea românească“, anul XVIII (2007), nr. 2, p. 16.

3. Ierarhul cărturar și oratorul iscusit

Episcopul Vasile a rămas în conștiința posterității ca un *ierarh cărturar și orator iscusit*, în buna tradiție a vrednicilor și luminaților vlădici români, „care au îmbinat iscusința așternerii slovelor cu conștiința răspunderii la dezideratele bisericesti și obștești ale vremii. Preasfinția Sa a scris totdeauna cu acest condei, preluat de la înaintași, pe foile prezentului său”²⁴. Vocația sa teologică a slujit mereu nevoilor pastoral-misionare și culturale ale vremii. Filele cărților, articolelor, predicilor sau a scrisorilor pastorale au cuprins calde pâini pentru suflet, fiind adevărate punți de legătură nevăzută între autor și cititori/auditori, purtând pecetea spirituală a unei trăiri autentice validate de bogate experiențe duhovnicești și în cuprinderea largă a dragostei sale părintești²⁵.

Vocația cărturărească a episcopului Vasile Coman s-a materializat în multe lucrări: de teologie, de istorie și de cultură, a căror valoare străbate negura anilor. O parte dintre aceste lucrări și studii au apărut înainte de alegerea sa ca episcop al Oradiei. Iată care sunt acestea într-o prezentare cronologică:

- Studiul, *„Raportul dintre rugăciunile pentru morți și purgatoriu”*, în *Revista Teologică*, Sibiu, 1938;
- *Creație, evoluție și transformism*, Sibiu, 1940;
- *Adevărul ortodox și greșeala sectară despre Sfânta Tradiție*, Sibiu, 1941;
- *Hristos și Tineretul. Meditații*, Brașov, 1943;
- *Religie și caracter. Contribuțiuni la cunoașterea și predarea religiei în epoca adolescenței*, Brașov, 1944; reeditare, Oradea, 1992;
- *Exorciștii în Dreptul bisericesc*, Brașov, 1945;
- *Hristos în familie (culegere de predici la cununie)*, Brașov, 1945;

---

24. Idem, *O viață închinată slujirii lui Dumnezeu și oamenilor dr. Vasile Coman, episcopul Oradiei*, în vol. „Episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei – 20 de ani de la înveșnicirea sa”, ed. cit., p. 101.

25. *Ibidem*, p. 101.

- *Rugăciunile pentru căpetenia și autoritățile statului în cultul creștin*, teză de doctorat, susținută la București, 1947²⁶;
- *Cartea în slujba păstoririi creștine*, Brașov, 1948;
- *Temeiul biblic și patristic al rugăciunilor pentru căpetenia și autoritățile statului*, Sibiu, 1955²⁷.

Ca un neobosit cărturar în ale scrisului, în timpul arhipăstoririi sale la Oradea, episcopul dr. Vasile Coman a scos, an după an, pentru preoți și credincioși, pe lângă numeroase studii și articole, mai multe cărți, ce vor rămâne să dea mărturie peste veacuri de vrednicia marelui ierarh:

- *Cuvântări liturgice*, în două ediții, Oradea, 1974 și 1976, cu explicarea pe larg a Sfintei Liturghii, miezul cultului ortodox și a vieții duhovnicești creștine;
- *Carte de învățătură creștină ortodoxă*, București, 1978 (împreună cu pr. Dumitru Călugăr, pr. Petre Deheleanu și pr. Dumitru Radu);
- *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, în două ediții, Oradea, 1980 și 1984, o carte de predici la duminici și sărbători și cuvântări importante la diferite ocazii;
- *Scrieri de teologie liturgică și pastorală*, Oradea, 1983, un adevărat îndreptar al lucrării pastoral-misionare a preotului;
- *Cuvinte pentru suflet*, în două ediții, Oradea, 1985 și 1987, cuprinzând „calde pâini” de hrană duhovnicească;
- *În apărarea unității credinței străbune*, Oradea, 1988, în care sunt reluate cuvântările liturgice, îmbogățite cu alte lucrări misionare²⁸.

Colaborarea prestigiosului ierarh orădean cu cele mai însemnate reviste și publicații bisericești editate de Patriarhia Română și Mitropolia Ardealului și-a menținut constanța periodică și valorică până la sfârșitul vieții.

Între cele mai valoroase cărți bisericești tipărite în Editura Episcopiei Oradiei sub inițiativa, îndrumarea și purtarea sa de grijă amintim:

26. Sub purtarea de grijă a pc. pr. dr. Cristian Muntean, nepotul episcopului Vasile Coman, care se ocupă de recuperarea operei vlădiciei Vasile, a apărut tipărită în anul 2007, la Editura clujeană *Renașterea*, având 126 de pagini.

27. Pr. Augustin Lucian, *Prea Sfințitul Episcop dr. Vasile Coman la 75 de ani*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Oradea 1987, p. 13-14.

28. Pr. Dorel Octavian Rusu, *art. cit.*, în rev. cit., p. 15.

– *Monumente istorice bisericesti din Eparhia Oradiei*, 1978, o monografie a tuturor bisericilor de lemn din ținuturile Bihorului, Sătmarului și Sălajului;

– *Trepte vechi și noi de istorie, cultură și viață bisericească în Eparhia Oradiei. Mărturii - evocări*, 1980, o valoroasă carte de istorie bisericească;

– *Roman Ciorogariu*, 1981, o monografie epistolară a ctitorului Episcopiei Oradiei;

– *Din activitatea bisericească a Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei în ultimii 200 de ani*, 1985, un amplu și dens periplu istoric al Episcopiei Oradei;

– *Obiecte de artă veche bisericească din colecția muzeală a Episcopiei Oradiei*, 1986;

Editura Episcopiei a tipărit multe din lucrările valorosului cercetător și specialist în cartea veche bisericească Florian Dudaș sau ale unor istorici de marcă.

O bogată *Carte de rugăciuni și învățături de credință* (600 pagini, în ediții aproape anuale), *Acatistierul*, șase ediții ale *Îndrumătorului bisericesc, misionar și patriotic* și alte cărți și publicații sunt mărturii ale unei activități editoriale și culturale de excepție, în pofida cenzurii practicate în acele vremuri de tristă amintire.

Pastoralele ierarhului la praznicele mari de peste an (Sfintele Paști și Crăciunul) sunt iarăși calde și sugestive punți de legătură sufletească între arhipăstor și păstoriții săi²⁹. Opera sa omiletică a rămas până azi un izvor prețios de inspirație pentru slujitorii amvonului și un testament de suflet pentru toți fiii acestui neam.

După 1989, în pofida vârstei și a sănătății precare, vlădica Vasile nu și-a dezmințit valoarea cărturărească a personalității sale. Încă în ianuarie 1990 readuce la viață vechea revistă bisericească a Episcopiei Oradiei, *Legea Românească*, întemeiată de episcopul Roman Ciorogariu, cu apariție neîntreruptă până în prezent.

Toate aceste lucrări, fac din vlădica Vasile un cărturar rafinat, dedicat mai ales problemelor practice, misionare, de liturgică și pastorală, orientat spre slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor, cum de

---

29. *Ibidem*, p. 15.

altfel se și intitulează una din cărțile sale, cu care se înscrie în noua teologie a slujirii, ca teologie ortodoxă a vremurilor noastre³⁰.

4. Misiunea preoțească în concepția episcopului Vasile Coman

Deși a slujit sub un regim totalitar ateist, aici „la ultima brazdă de vest a țării”, cum obișnuia să afirme frecvent, vlădica Vasile - episcopul Oradiei, a reușit în mod excepțional să treacă peste toate vicisitudinile impuse de regimul ateist, prin înțelepciune și mult tact pastoral, cumulate într-o admirabilă diplomatie bisericească, realizând astfel o bogată activitate pastoral-misionară și apărând, în același timp, interesele preoților săi într-o perioadă grea pentru slujitorii altarelor; motiv pentru care, chipul său blajin a rămas viu în amintirea celor pe care i-a slujit cu toată dragostea, preoți și mireni, pe care i-a apărat de multe ori cu prețul propriei libertăți, fiind astfel un adevărat părinte pentru toți cei care au avut nevoie de un sfat sincer sau de o blândă mângâiere³¹.

Misiunea Bisericii pornește în primul rând de la activitatea preotului pe care o desfășoară în parohia sa și de la modul în care acesta își împlinește misiunea sa ca păstor de suflete.

Așa cum spune Mântuitorul: „*Voi sunteți lumina lumii și sarea pământului*” (Matei 5, 13), „preotul trebuie să fie elementul și factorul păstrător al curăției sufletului în viața credincioșilor, să fie dătătorul se sens supranatural vieții lor spirituale, să nu lase să invadeze păcatul și fărâdelegea în inimile lor, care duc la descompunere și moarte morală [...]. Fiecare preot este «sarea pământului» prin învățătura de credință și de morală pe care o propovăduiește în numele lui Iisus Hristos, prin puterea și darurile Duhului Sfânt pe care le împărtășește prin toată viața și activitatea lui în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor.

---

30. Pr. lect. dr. Emil Cioară, *Contribuția episcopului dr. Vasile Coman al Oradiei la dezvoltarea Teologiei liturgice și pastorale românești*, în vol. „Episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei – 20 de ani de la înveșnicirea sa”, ed. cit., p. 204-207.

31. Pr. conf. univ. dr. Miron Erdei, *Tematica Pastoralilor episcopului dr. Vasile Coman*, în vol. „Episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei – 20 de ani de la înveșnicirea sa”, ed. cit., p. 136-137.

Cu cât mai mult își identifică lucrarea lui duhovnicească, cu lucrarea pe care sarea a primit-o de la Creator în ordinea naturală a firii, cu atât poate contribui mai mult la desăvârșirea morală și la sfințirea păstoritorilor săi. Tabloul pe care ni-l înfățișează Iisus de a fi „sare a pământului” se cuvine să-l privim zilnic și să-l reproducem în viața noastră, hrănindu-ne neîncetat din adevărul cuprins în el”³².

Conștientizând misiunea preoțească în toată amploarea și frumusețea ei, preotul trebuie încă de la începutul activității sale să încerce să-și implementeze în activitatea sa chiar textul jurământului său pe care îl citește la hirotonie: „...Voiesc a lucra numai pentru mântuirea sufletească a turmei duhovnicești încredințată mie. Voi îndrepta viața mea după învățăturile sfinte ale Evangheliei, ale Sfinților Apostoli, ale canoanelor și ale învățăturilor Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe. Nu voi uita niciodată cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care cere preotului să fie „*fără prihană, bărbat al unei singure femei, treaz, întreg la minte, cucernic, iubitor de străini, învățător, nebețiv, negrabnic a bate, neagonisitor de câștig urât, ci blând, nesfadnic, neiubitor de argint, bine chivernisindu-și casa sa, prunci având ascultători, cu toată cucernicia*” (1 Timotei 3, 1-4).

Și iarăși mărturisesc: „Descoperind și cunoscând în mine însușirile care după învățătura Sfântului Apostol Pavel se cer de la un slujitor al Bisericii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fac făgăduința sărbătorească, că de la acelea nicicând nu mă voi abate, ci mai vărtos voi năzui a le cultiva și a le săvârși în mine, făcându-mă pildă credincioșilor cu cuvântul, cu viața, cu dragostea, cu credința și cu curățenia vieții trupești și sufletești, mă voi arăta prin faptă totdeauna vrednic de misiunea preoțească. Toate acestea strâns a le păzi și a le urma mă oblig, prin cuvântul meu bine gândit și cântărit. Îndeosebi făgăduiesc că voi purta cu cinste și demnitate haina preoțească, prescriasă de autoritatea bisericească. Făgăduiesc, mai departe, că voi păstori pe credincioșii mei cu blândețe și cu răbdare, că voi săvârși cu evlavie sfintele slujbe în biserică, nu voi înceta a vesti credincioșilor mei cu cuvântul și cu fapta lumina cunoștinței de Dumnezeu, arătându-le calea care duce la fericirea vremelnică și veșnică”³³.

---

32. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, p. 603-604.

33. *Ibidem*, p. 609.

Adevărata misiune a preotului cere ca legământul făcut în fața lui Dumnezeu, a Sfântului Altar și a Chiriarhului locului să fie mereu în-
prospătat printr-o conștiință trează ce nu dă voie ca să se instaureze
delăsarea acestuia.

Episcopul Vasile Coman se întreba, scriind aceasta într-o carte,
cum ne-am ținut acest legământ. Ce am împlinit din acest program. De
câte ori l-am recitat? De câte ori am făcut un bilanț privind împlinirea
acestui jurământ?³⁴.

Misiunea preoțească cere ca adevăratul preot trebuie să se iden-
tifice cu Păstorul cel bun. În legătură cu aceasta, Sfântul Ioan Scărarul
spunea: „Păstorul adevărat este acela care poate și caută să îndrepte
prin nerăutate și cât mai multă sârguință, credință și rugăciune oile
cele cuvântătoare pierdute. În această situație, ca un doctor duhovni-
cesc trebuie să aibă trupul, dar mai ales sufletul slobod de orice patimă
și neputință, ca să nu ceară de la alții niciun fel de doctorie și nici să-i
reproșeze cineva „*doctore, vindecă-te pe tine însuși*” (Luca 4, 23)³⁵.

Ca păstor de suflete, preotul nu este doar un oarecare slujitor pre-
ocupat numai de serviciile religioase duminicale sau chiar mai dese în
biserica din comunitatea sa, ci este chemat să-și potrivească slujirea sa
slujirii lui Hristos printr-o întreită activitate.

a. Responsabilitatea învățătoarească a preotului

Ca învățător într-o parohie, preotul, după exemplul Mântuitorului
nostru Iisus Hristos e dator în primul rând să-i învețe dreapta învăță-
tură pe cei încredințați lui. Misiunea nu se face atacând într-o parte și
alta pe cei care nu sunt de credința ta sau pe cei care au căzut în păcate
și într-o viață nedemnă de creștin, ci mai mult învățându-i pe aceștia
și încercând să te apropii de ei, ca un adevărat părinte sufletesc. Una
din cele mai perfide maladii spirituale ale societății noastre este lipsa
de cultură și întunecimea minții. Pentru aceasta, demnitatea învățăto-
rească este garanția unei misiuni autentice a preotului. În acest sens,
preotul este semănătorul de cuvinte: „Preotul seamănă cuvântul lui
Dumnezeu în ogorul sufletesc al credincioșilor cu nădejdea că el va

---

34. *Ibidem*, p. 610.

35. *Ibidem*, p. 611.

aduce rod, chiar dacă nu imediat. Apoi dacă se îngrijește de ogor să-l plivească cu atenție de buruieni și să-l lucreze mereu până la seceriș. „Omul este o ființă recuperabilă”, prin îndreptarea care poate veni când nu te aștepti. Saul a devenit Pavel. Vameșul Matei a devenit evanghelist. Câte exemple de acest fel se cunosc în istoria creștinismului. Ele susțin îndemnul Apostolului Pavel: „Slujba ta fă-o deplin”!³⁶.

*b. „Iconom al Tainelor”
sau despre Responsabilitatea de slujitor a preotului*

Ca slujitor, preotul e chemat să „hrănească” mădulele Trupului tainic al Domnului cu darurile Sfintelor Taine și mai ales cu însuși Trupul și Sângele Domnului. El veghează ca membrii parohiei sale să nu cadă în pericole ce ar putea periclita mântuirea acestora. Slujirea lui, ca ales al cerului, îi conferă acestuia și grija ca aceasta să se extindă în întreaga comunitate, fiindcă Biserica lui Hristos presupune extinderea Celui întrupat în social: „Parohia este o comunitate euharistică, toți credincioșii sunt mădule ale acestei comunități și preotul răspunde de ei. Trebuie să le iasă în întâmpinare, să-i caute, să le arate dragostea de părinte, să-i ajute în caz de nevoie. Astfel ei caută mântuirea în altă parte, unde li se oferă, unde sunt chemați și unde spun că și se vorbește și se trăiește mai aproape de Hristos. Conlucrarea dintre păstorul de suflete și credincioși trebuie să fie mai strânsă, mai apropiată, să fie chemați să ia parte în circuitul de rugăciune și fapte bune ale întregii comunități. Preotul se cuvine să-i ajute, să le împlinească setea religioasă prin cuvânt și faptă, prin rugăciune și muncă comună cu ei. Toate să fie săvârșite, cum spunem la sfârșitul rugăciunii euharistice: „Pentru toți și pentru toate”, adică pentru toți credincioșii și pentru toate trebuințele lor trupești și sufletești. Preotul zilelor noastre trebuie să fie un slujitor integralist, să cuprindă în grija și dragostea lui pe toți enoriașii săi, nu se poate lipi de unii și să se dezintereseze de ceilalți, nu sunt unii predestinați spre mântuire și alții spre osândă”³⁷.

---

36. *Ibidem*, p. 627.

37. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, p. 622.

*c. Responsabilitatea de îndrumător
al credincioșilor pe calea mântuirii*

În această calitate, preotul devine principalul model din comunitate spre care își îndreaptă privirile toți credincioșii care își doresc mântuirea.

În legătură cu acest fapt, episcopul Vasile Coman spunea: „Ca păstor de suflete, preotul este dator să fie pildă întru toate credincioșilor săi, păstorindu-i și cercetându-i, nici cu silnicie, nici cu lăcomie, ci cu voie bună, după Dumnezeu și cu dragoste: *„Nu ca și cum ați fi stăpâni peste Biserici, ci pildă făcându-vă turmei!”* (I Petru 5, 2-3).

Așadar, credincioșii trebuie păstoriți, mai ales în zilele noastre, când fiecare om a ajuns la conștiința demnității lui, nu cu poruncă și amenințare, nu de pe poziții de forță, ci cu toată blândețea și dragostea, căci numai pe aceia îi putem duce pe calea mântuirii, pe care îi câștigăm prin slujirea noastră cu dragoste. El este părinte sufletesc pentru toți cei din parohia sa și așa cum un părinte nu poate să-și neglijeze copiii săi, așa nici preotul nu-și poate neglija fiii săi duhovnicești. Ceea ce este însă și mai important este cinstea pe care trebuie să o arate acestora, adică să nu-i mintă, să nu-i înșele și să nu-i fure, altfel el devine din păstor fur și tâlhar, un năimit.

În acest sens scrie Sfântul Apostol Pavel ucenicilor săi, Timotei și Tit, pe care îi lasă episcopi în Efes și Creta: *„Fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția”* (I Tim. 4, 12). *„Întru toate, arată-te pe tine pildă de fapte bune dovedind în învățătură neschimbare și cuviință”* (Tit 2, 7)³⁸.

Rolul misiunii preoțești este în primul rând mântuirea credincioșilor fiindcă grija lui cuprinde întreaga viață a celor încredințați lui. Pentru aceasta el se cuvine ca să fie în fruntea „turmei” și în niciun caz undeva departe și indiferent de ea: „Cel mai adesea locul păstorului de suflete este în mijlocul credincioșilor, identificat cu năzuințele lor. Conducerea sufletească nu se poate face de la distanță și nici cu poruncă. Păstorul de suflete trebuie să fie prin excelență: bun, iertător și milostiv. Căci pentru noi și către noi se îndreaptă cuvintele Apostolului Petru: *„Pe preoții cei dintre voi îi rog ca unul ce sunt împreună pre-*

---

38. *Ibidem*, p. 614.

ot: Păstoriți turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, nu cu silnicie, ci cu voie bună, nu pentru câștig urât, ci din dragoste. Nu ca și cum ați fi stăpâni peste biserici, ci pilde făcându-vă turmei“ (I Petru 5, 1-3)³⁹.

Din toate cele expuse anterior, reiese că misiunea Bisericii în gândirea episcopului Vasile Coman reprezintă truda slujitorilor lăsați de Dumnezeu în diverse comunități religioase de a fi alături de păstoriții lor. Tot timpul el a încercat să implementeze cele teoretice legate de misiune în viața concretă a credincioșilor. El identifică pe cei din clerul bisericesc cu adevărații părinți și păstori, așa cum o cere și marele Păstor care este Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Misiunea nu este o activitate teoretică, fiindcă aceasta ar fi deosebit de facilă, ci e viața trăită într-o responsabilitate deosebită față de cei încredințați spre păstorire.

Toate cărțile editate de episcopul Vasile Coman cuprind informații privind misiunea Bisericii și mai ales misiunea preoțească, care, în concepția lui este și premiza de reușită privind misiunea sacerdotală⁴⁰.

*

Din cele prezentate reiese foarte clar faptul că, episcopul Vasile Coman al Oradiei a întruchipat în persoana sa modelul ierarhului cărturar și misionar care și-a cercetat permanent turma, liturghisind cu profundă evlavie și propovăduind cu multă convingere cuvântul lui Dumnezeu. A fost iubit și respectat de toți, deopotrivă clerici și credincioși, pentru că mai întâi el ia iubit și respectat pe toți fiii lui sufletești.

A fost darul lui Dumnezeu să păstorească în eparhia înființată de iluștrii episcopi, vrednici de pomenire Roman Ciorogariu și Nicolae Popoviciu, un ierarh care și-a pus la temelie întregii sale activități sacerdotale slujirea cu credincioșie și dăruire integrală a Bisericii, și deopotrivă, a Patriei străbune, cristalizată în cele două dimensiuni pe care le-a îngemănat în chip fericit: slujind lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor⁴¹.

---

39. *Ibidem*, p. 619.

40. Pr. prof. univ. dr. Dumitru Megheșan, *Dogmă și misiune în gândirea...*, p. 54-55.

41. Pr. lect. dr. Emil Cioară, *Contribuția episcopului dr. Vasile Coman al Oradiei...*, p. 202-203.